

PREMIUM

Het coronapaspoort moet straks bijdragen aan de heropening van de samenleving. © Videostill

Het coronapaspoort: worden niet-gevaccineerden straks gediscrimineerd?

De naderende invoering van het coronapaspoort leidt niet alleen maar tot applaus. Zorgt de pas straks voor discriminatie? En hebben we hem eigenlijk wel nodig? Het fenomeen belicht, aan de hand van drie kritische stellingen.

Chris van Mersbergen 17-05-21, 05:00

1. Een coronapaspoort discrimineert. Niet-gevaccineerden mogen straks nergens meer heen.

Bij de nodige mensen die het vaccin niet nemen, bestaat de vrees dat ze daardoor straks niet meer volledig deel kunnen nemen aan de samenleving. En dat is discriminatie, stellen zij. Het kabinet heeft van begin af aan beloofd dat dat niet zou gaan gebeuren. 'Vaccineren moet altijd een vrije keus blijven, zodat geen drang of dwang ontstaat', is bijvoorbeeld te lezen in een recente Kamerbrief over het coronapaspoort.

Om die reden is ervoor gekozen om drie opties op te nemen [in de nieuwe pas](#): een recent negatief testbewijs, een verklaring dat iemand het coronavirus heeft doorgemaakt én een bewijs van vaccinatie.

Je laten vaccineren om binnen te komen bij een popconcert of om op reis te gaan naar een ander EU-land is dus geen verplichte voorwaarde. Maar een coronatest of antistoffentest ondergaan is dat straks wel, zo lijkt het. Dat zou betekenen dat vaccinweigeraars niet meteen in de problemen komen, maar mensen die aan geen enkele coronahandeling mee willen doen - ook het testen niet - wel. De groep Nederlanders die het coronavirus een *hoax* noemt, de tests niet vertrouwt en de vaccins als vergif ziet, die kan straks in hun bewegingsvrijheid worden beknot.

„Zo zie je dat er indirect toch druk op mensen wordt uitgeoefend om zich te laten vaccineren of te laten testen”, zegt Jan Brouwer, hoogleraar algemene rechtswetenschap in Groningen. „Veel mensen doen daar heel moeilijk over, maar een kinderdagverblijf kan kinderen die niet gevaccineerd zijn ook weigeren, en daar maken weinig mensen een probleem van. En als je op reis gaat naar sommige landen, is vaccinatie tegen sommige ziekten óók verplicht.”

Een kleine groep Nederlanders keert zich tegen alle coronamaatregelen. © Marcelle Davidse

Dat laatste is waar. Als je naar Thailand reist en je daarvoor in een gebied bent geweest waar de gele koorts heerst, móét je bijvoorbeeld tegen die infectieziekte zijn ingeënt. En wie binnen de EU reist met zijn kat of hond, moet het dier verplicht vaccineren tegen hondsdolheid.

Marcel Verweij, filosoof aan Wageningen University, verdiepte zich uitgebreid in de vraag of gevaccineerden van een overheid meer vrijheden zouden mogen krijgen dan niet-gevaccineerden. Want dat is volgens hem hoe we naar het fenomeen coronapaspoort moeten kijken. „Er zijn nu allerlei beperkingen. Die mogen nooit verder gaan dan strikt noodzakelijk voor de volksgezondheid. En als je als overheid de mogelijkheid hebt om mensen hun vrijheden terug te geven, bijvoorbeeld omdat ze gevaccineerd of negatief getest zijn, dan moet je dat ook doen.”

Het exclusief aan een bepaalde groep teruggeven van vrijheden mag nooit gaan over fundamentele zaken, stelt Verweij. „Zoals toegang tot publieke voorzieningen als een gemeentehuis. Of dat niet-gevaccineerden niet zouden mogen stemmen. Maar als het bijvoorbeeld gaat om toegang tot een festival, is het een ander verhaal. Je weet dat het om een beperkte periode gaat van misschien enkele maanden. En er is zelfs een alternatief voor mensen die niet zijn gevaccineerd: testen of aantonen dat ze besmet zijn geweest. Daarmee haal je de bezwaren dat er sprake is van discriminatie of ongelijkheid wat mij betreft weg.”

2. Met een coronapaspoort lever je je privacy in.

Daarvoor is Privacy First, een stichting die zich inzet voor behoud en versterking van privacy, bang. Voorzitter Vincent Böhre betoogde vorige week dat het coronapaspoort in strijd is met het privacyrecht. „In de toekomst word je gedwongen om je medische status kenbaar te maken, namelijk of je wel of niet gevaccineerd bent en of je wel of niet een ziekte onder de leden hebt door middel van een testbewijs. Je mag mensen nooit dwingen om hun medische gegevens kenbaar te maken.”

Privacy First ziet de maatschappelijke noodzaak van een apart coronapaspoort niet en vindt de maatregel daarom buitenproportioneel. Bovendien vreest de stichting dat de pas een gevaarlijk precedent kan scheppen voor de toekomst, verklaart bestuurslid Haykush Hakobyan desgevraagd. „Het gevaar is dat we dit soort dingen normaal gaan vinden, en dat je in de toekomst niet binnenkomt bij de bakker als je daar een brood wil gaan kopen, omdat hij moet controleren of je een bepaalde infectie hebt. Dit klinkt raar en extreem, maar het is door dit soort ontwikkelingen dichterbij dan we denken. Wij willen niet dat je medische status bepalend wordt voor de vraag of je toegang hebt tot de bakker, supermarkt of het theater.”

Op het Lowlands-terrein in Biddinghuizen werd eerder dit jaar een testevent met 1500 bezoekers gehouden. © Marcel Krijgsman

Filosoof Marcel Verweij noemt privacy in het geval van het coronapaspoort 'niet zo'n belangrijk argument'. „Als je deze zomer op een festival bent, voel je je veilig omdat je weet dat alle bezoekers een vaccin hebben of negatief zijn getest. Dat is een tijdelijke maatregel die we democratisch geaccepteerd hebben, omdat we te maken hebben met een volksgezondheidsprobleem. Wil jij niet dat mensen van je weten dat je gevaccineerd bent of negatief getest bent, dan moet je niet gaan. Dat is een heel legitiem standpunt. Maar daarmee wordt jouw privacy niet geschonden. Je hebt immers zelf een keuze.”

Het belang van de volksgezondheid is in de ogen van Verweij dus het vertrekpunt in zijn pleidooi voor het coronapaspoort. De komende maanden vindt hij dat belang belangrijker dan het recht van een burger om zich overal vrij te bewegen zonder medische informatie prijs te geven. „Nogmaals, zolang het niet gaat om essentiële voorzieningen als gemeentehuizen of ziekenhuizen, zie ik geen reden om mensen die er niet aan mee willen doen vrij te stellen van dit soort maatregelen.”

3. Het coronapaspoort is een hoop gedoe om niks. Straks blijkt dat we hem helemaal niet nodig hebben.

Stel je voor: het is half juli, een groot deel van de volwassen Nederlanders (en andere Europeanen) is inmiddels gevaccineerd en de ziekenhuizen zijn in de weken ervoor langzaam leeggestroomd. Het virus is verslagen, dus doel bereikt, zou je zeggen. En juist op dat moment worden de maatregelen niet alleen losgelaten, maar komt er ook iets nieuws bij: het coronapaspoort.

Voelt een beetje gek, toch? Want als vaccineren de wegbereider is om onze vrijheid terug te krijgen, zoals het kabinet zegt, waarom dan een nieuwe medische pas invoeren als dat moment in zicht is?

Epidemiologen die deze site raadpleegde, kunnen zich het gevoel voorstellen. Misschien blijkt straks wel dat het allemaal zo'n vaart niet loopt. Dat het een mooie zomer wordt, dat het meevalt met de gevreesde gevaarlijke coronavarianten, en dat vaccinatie ervoor zorgt dat de volle ziekenhuizen definitief verleden tijd zijn. Een realistisch scenario, bevestigt Frits Rosendaal, hoogleraar klinische epidemiologie in Leiden. „Maar zeker weten doe je het nu niet. Je gaat ervan uit dat het mooie weer ervoor zorgt dat het virus deze zomer bijna verdwijnt, omdat het vorig jaar ook gebeurde. Maar misschien was de reden vorig jaar wel dat we ons veel beter aan de coronamaatregelen hielden, dat sluit ik ook niet uit.”

Het coronapaspoort geeft een land de mogelijkheid om controle te houden over het virus. © ANP

En toch, stel dat. „Dan zul je misschien zeggen: het was een hoop gedoe om niks”, zegt Hans Heesterbeek, hoogleraar theoretische epidemiologie aan de Universiteit Utrecht. „Vooral als het gaat om evenementen in Nederland zelf. Je haalt van alles van stal, en virologisch gezien is het straks misschien niet eens hard nodig.”

Maar wat, zegt Rosendaal, als het wél nodig is. Dat de coronasituatie in Nederland aan het einde van de zomer helemaal niet zo gunstig is, en de maatschappij schreeuwt om feesten, concerten, congressen, enzovoorts? „Daar moet je op voorbereid zijn, en daarom is het coronapaspoort geen slecht idee. Het belang om de maatschappij weer op te starten is ook financieel enorm. Je moet iets klaar hebben liggen, om niet weer een stap achteruit te hoeven zetten.”

Hetzelfde geldt voor internationaal reisverkeer, stellen de experts. Het coronapaspoort geeft een land de mogelijkheid om controle te houden over het virus. En dat is nuttig, als er in andere landen nog grote uitbraken zijn, of een nieuwe virusvariant circuleert, analyseert Heesterbeek.

„Het kan deze zomer nodig zijn”, vat Rosendaal samen. „Maar daarna zijn we er als het goed is snel vanaf. Het is tijdelijk misschien noodzakelijk, zo moet je het zien.”